

Vrijetijdsagenda Achterhoek

Herijking 2025 – 2035

Vrijetijdsagenda Achterhoek

Herijking 2025 – 2035

gemeente Bronckhorst

Colofon

©Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, augustus 2024

Opdrachtgever:

Portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie

Ontwerp en opmaak:

Leonie Nennie, Buro 28

Beeldmateriaal:

Stichting Achterhoek Toerisme

Inhoudsopgave

Deel 1: Visie	6
1 Inleiding	7
1.1 Leeswijzer	9
1.2 Het doel van de vrijetijdsagenda	9
1.3 De rol van de vrijetijdsagenda	10
1.4 Wat speelt er in de sector	11
2 Strategie; waar zetten we op in?	14
2.1 Speerpunt 1: het fundament waarborgen	14
2.2 Speerpunt 2: vitaliteit en duurzaamheid	14
2.3 Speerpunt 3: versterken onderscheidend vermogen	15
Deel 2: Uitvoeringsagenda	16
3 Uitvoeringsagenda 2025 – 2028	17
3.1 Waarborging van acties	17
3.2 De acties	18
4 Financiën	25
5 Afwegingskader	27
Bijlage 1: Overzicht van inwonersonderzoeken	30
Bijlage 2: Rolverdeling	32
Bijlage 3: Trends en ontwikkelingen	34

Deel 1: Visie

1 Inleiding

Als negen samenwerkende Achterhoekse gemeenten – Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen, – hebben wij de ambitie om de vrijetijdssector in de Achterhoek gezond te laten ontwikkelen. Daarmee dragen wij bij aan de algehele leefomgeving en het welzijn van de inwoners. Want de sector speelt een belangrijke rol in onder andere de werkgelegenheid, de instandhouding van voorzieningen en het aantrekkelijk houden van het landschap, de steden, dorpen en kernen. Om dat te realiseren volgen we een gezamenlijke koers.

De vrijetijdsagenda is het middel dat wij hiervoor inzetten. Deze agenda bestaat uit thema's waar we gezamenlijk op inzetten en acties die gepland staan voor de periode van 2025 tot en met 2028. Alle deelnemende gemeenten zullen volgens deze koers gezamenlijk investeren in de vrijetijdssector.

Totstandkoming

In 2020 is de tweede vrijetijdsagenda van de gemeentelijke samenwerking gepubliceerd. Deze vrijetijdsagenda gold voor de periode 2020 – 2030 en bevatte een uitvoeringsagenda die iedere drie jaar geactualiseerd zou worden. Omdat de sector met verschillende ontwikkelingen te maken heeft (gehad), waaronder corona, hebben we ervoor gekozen om niet alleen een nieuwe uitvoeringsagenda te ontwikkelen, maar ook de vrijetijdsagenda zelf te herijken. Dit document is een herijkte versie van de vrijetijdsagenda en geldt tot 2035. In de uitvoeringsagenda hebben we acties benoemd tot en met 2028.

Bij de totstandkoming van deze herijking is de sector betrokken. Een klankbordgroep is gevormd met de vertegenwoordigers van de Vrijetijdsondernemers Achterhoek (VOA). Daarnaast heeft een begeleidingsgroep met een vertegenwoordiging vanuit de gemeenten en Achterhoek Toerisme meegedacht. Tot slot zijn alle bestuurders en ambtenaren geconsulteerd tijdens meerdere overlegmomenten. Gedurende dit proces zijn wij ondersteund door Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd.

De impact van toerisme in de Achterhoek

IN 2022

€327.000.000

inkomsten in de Achterhoek door bestedingen van dag- en verblijfstoeristen

€211.000.000

Verblijfstoerisme

4.094.000

Overnachtingen

12.440 banen

staat gelijk aan 6,5% werkgelegenheid

€116.000.000

Dagtoerisme

7.491.3000

Dagbezoekers

95%

van de Nederlanders is bekend met
de regio Achterhoek

IN 2022-2024

80%

van de inwoners vindt dat toerisme zorgt
voor meer levendigheid

63%

van de inwoners ziet meer opties voor recreatie
door toerisme

61%

van de inwoners voelt zich door toerisme trots inwoner te zijn

Bronnen: Achterhoek Toerisme (2022). Monitor Toerisme Achterhoek., Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (2024). Inwonersonderzoek toerisme en recreatie gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst Doetinchem, Lochem en Oude IJsselstreek; Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (2024). Toerisme en leefbaarheid in Winterswijk: Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (2022). Inwonersonderzoek leefbaarheid recreatie en toerisme in Oost-Geire.

1.1 Leeswijzer

In deze vrijetijdsagenda staan we eerst stil bij het doel van de gemeentelijke samenwerking. Vervolgens beschrijven we de rol die de vrijetijdsagenda op zich neemt en geven we een toelichting op wat er momenteel speelt in vrijetijdssector en van invloed is geweest op de totstandkoming van deze herijkte editie. In hoofdstuk 2 presenteren we de speerpunten die de komende periode leidend zullen zijn. Hoofdstuk 3 bevat de uitvoeringsagenda met alle acties. Vervolgens geven we in hoofdstuk 4 een financieel overzicht. Tot slot beschrijven wij in hoofdstuk 5 het afwegingskader. Dit afwegingskader is bedoeld om toekomstige ideeën voor de vrijetijdsagenda te kunnen beoordelen: is het logisch en wenselijk om deze gezamenlijk via de vrijetijdsagenda op te pakken?

1.2 Het doel van de vrijetijdsagenda

De Achterhoekse gemeenten werken sinds 2006 samen op het gebied van toerisme en recreatie. De vrijetijdsagenda 2020-2030 inclusief uitvoeringsprogramma 2020-2024 heeft de afgelopen periode gediend als kompas voor de uitvoering en inzet van middelen. Dit heeft geresulteerd in gezamenlijk beleid, productontwikkeling, monitoring en kennisontwikkeling.

In de vrijetijdsagenda 2020-2030 hadden we onszelf als doel gesteld om de sector op een slimme manier te laten groeien in overnachtingen, economische betekenis en banen en daarmee bij te dragen aan een prettigere woonomgeving, een jaarrond aantrekkelijk aanbod, kwaliteitsverbetering en meer vitale verblijfsaccommodaties.

Inmiddels zijn we met elkaar tot de conclusie gekomen dat toeristische groei geen op zichzelf staand doel meer is voor de Achterhoek. Wij hoeven niet de grootste bestemming van Nederland te worden. In de Achterhoek draait het om de kwaliteit. We laten daarmee de kwantitatieve doelen uit de vorige agenda los en streven in deze nieuwe agenda het volgende doel na:

Een fijne leefomgeving in de Achterhoek, waar alle bewoners en bezoekers het hele jaar kunnen genieten van aantrekkelijke voorzieningen die tegemoetkomen in de uiteenlopende interesses en behoeften. Hiermee draagt de vrijetijdssector bij aan inwonersprofijt en economische vitaliteit die samen de brede welvaart stimuleren.

Om te monitoren hoe de sector zich ontwikkelt en of onze acties bijdragen aan bovenstaand doel, houden wij een tweetal parameters in de gaten:

1) Sociale draagkracht (inwonersonderzoek)

We gebruiken een aantal kwantitatieve indicatoren als het gaat om de sociale draagkracht van de Achterhoek voor toerisme. Alle deelnemende gemeenten hebben in 2022, 2023 of 2024 een inwonersonderzoek uitgevoerd naar de beleving van toerisme binnen de gemeente. Het onderzoek zal periodiek worden herhaald. Veranderingen in het sentiment van inwoners vormen hiermee de indicatoren vanuit de samenleving.

- Minimaal 80% van de respondenten is het (helemaal) eens met de stelling 'toerisme zorgt voor meer levendigheid, reuring en/of gezelligheid'
- Minimaal 65% van de respondenten is het (helemaal) eens met de stelling 'door recreatie en toerisme zijn er meer opties voor recreatie voor inwoners'
- Minimaal 55% van de respondenten is het (helemaal) eens met de stelling 'door recreatie en toerisme is het prettiger wonen in mijn gemeente'

Het huidige sentiment van de respondenten uit de eerder genoemde inwonersonderzoeken staat weergegeven in bijlage 1. Hieruit valt op te maken dat er verschillen zijn in het sentiment tussen de gemeenten.

2) Behoud marktaandeel

Om de kwaliteit te waarborgen, is de vitaliteit van de economie essentieel. Daarom houden we deze in de gaten. We willen weten of de Achterhoekse toeristische sector op peil blijft, meegroeit met de nationale ontwikkelingen en zo haar marktaandeel behoudt. Dit betekent dat bij de onderstaande indicatoren het groeicijfer van de Achterhoek wordt vergeleken met het gemiddelde groeicijfer van de Nederlandse toeristische sector:

- Het aantal overnachtingen
- De economische betekenis van de sector
- De werkgelegenheid van de sector

1.3 De rol van de vrijetijdsagenda

De gemeenten die vanuit de vrijetijdsagenda samenwerken, dragen ook gezamenlijk bij aan de vrijetijdssector van de regio door middel van Stichting Achterhoek Toerisme, waar ook het routebureau onderdeel van is. De rol, het doel en het takenpakket van Achterhoek Toerisme is anders dan die van de vrijetijdsagenda. In bijlage 2 wordt het onderscheid tussen deze beide verder toegelicht. In deze paragraaf zoomen we verder in op de vrijetijdsagenda. We beschrijven de positie die de vrijetijdsagenda inneemt in de vrijetijdssector en welk takenpakket hierbij hoort.

Rol van de vrijetijdsagenda

- Regie voerend
- Aanjagend
- Faciliterend

Welke acties horen bij de vrijetijdsagenda?

Acties die...

1. Het beste in gezamenlijkheid opgepakt kunnen worden;
2. Die om regie vragen;
3. Die de markt niet zelf kan of gaat oppakken;
4. En die niet zijn ondergebracht bij bestaande organisaties en takenpakketten.

De rol van de vrijetijdsagenda is regie voerend, aanjagend en faciliterend. Vanuit de regie voerende rol zorgt de vrijetijdsagenda dat de samenwerking tussen meerdere partijen goed verloopt en het gezamenlijke doel wordt gerealiseerd. Vanuit de aanjagende rol zorgt de vrijetijdsagenda ervoor dat zaken worden opgepakt en doorgezet die een impuls kunnen gebruiken. Ze blijven niet steken op de onmogelijkheden die vanuit sector niet kunnen worden opgepakt. Tot slot zorgt de faciliterende rol ervoor dat de opgestelde acties en de lopende samenwerkingen in de vrijetijdssector mogelijk worden gemaakt.

De vrijetijdsagenda zet zich dan ook in voor zaken die ook vragen om een gezamenlijke aanpak. Acties zijn relevant voor de gehele regio, zodat het logisch is om deze als regio op te pakken. Ook moeten acties niet door de markt zelf al zijn opgepakt of opgepakt kunnen worden, of binnen een huidig samenwerkingsverband of organisatie.

Tot slot zetten de gemeenteambtenaren en -bestuurders zich actief in om het belang van toerisme en recreatie onder de aandacht te brengen binnen andere beleidsdomeinen.

1.4 Wat speelt er in de sector

De sector is doorlopend in beweging. Het reageert op ontwikkelingen om haar heen en verandert hierin mee. Bijlage 3 biedt een overzicht van trends en ontwikkelingen die momenteel van invloed zijn op de vrijetijdssector. In deze paragraaf worden de meest relevante trends en ontwikkelingen aangestipt die van invloed zijn op deze vrijetijdsagenda.

Het aantal bezoekers in de Achterhoek zal toenemen. Allereerst zal het aantal lokale bezoekers toenemen door vergrijzing van de inwoners. Deze oudere doelgroep heeft meer vrije tijd voorhanden en kan hierdoor vaker recreatieve activiteiten ondernemen. Toegankelijkheid van voorzieningen voor iedere recreant wordt hierdoor extra belangrijk en wordt maatschappelijker ook steeds belangrijker gevonden.

Het aantal bezoekers in de Achterhoek zal ook toenemen door een toename van het aantal binnenlandse toeristen. Diezelfde trend is ook zichtbaar vanuit het buitenland. Het aantal buitenlandse toeristen neemt toe en het is de verwachting dat dit zorgt voor een hogere toestroom toeristen richting Nederland; in de Achterhoek gaat het met name om Duitse bezoekers.

Met de komst van alle extra bezoekers wordt het belangrijker om de regio kwalitatief goed op de kaart te zetten. Het belang van onderscheidend vermogen neemt toe en informatievoorziening is hierin cruciaal. Eigentijdse online en offline informatie kan inspiratie bieden om de regio vanuit een specifiek thema te beleven.

De groei in het aantal toeristen biedt kansen voor ondernemers. Tegelijk wordt de waarborging van balans een groter aandachtspunt. Momenteel merken recreanten al dat het drukker wordt op fiets- en wandelpaden. Dit kan zorgen voor een minder fijne bezoekerservaring. Tegelijk wordt het ook drukker in natuurgebieden. Dit verstoort niet alleen de natuurbeleving van de bezoeker, maar ook het kan ook de kwaliteit van de natuur verstoren. Daarom wordt de toegankelijkheid van natuurgebieden door steeds meer terreinbeheerders heroverwogen. Uit het recent uitgevoerde inwonersonderzoek blijkt dat inwoners de drukte in de natuur ook merken. Zij zien vooral de eventuele overlast die toerisme kan veroorzaken voor de natuur. Inwoners zien dan ook als belangrijkste onderwerp voor beleidsmakers om de vrijetijdssector te laten ontwikkelen op een schaal die past bij de omgeving¹. Voor de samenwerkende gemeenten in de Achterhoek is toeristische groei dan ook geen op zichzelf staand doel.

Ondernemers worden geacht om steeds meer rekening te houden met hun omgeving. Aanpassingen voor een duurzamer ondernemerschap is steeds vaker een vereiste. Deze extra investeringen komen boven op de investeringen die vanuit de consument worden gevraagd: zij hebben steeds meer behoefte aan luxe en unieke ervaringen. Het rendement komt hierdoor onder grotere druk te staan en dit kan gevolgen hebben voor de vitaliteit van de vrijetijdssector.

Tegelijk kan verduurzaming ook voor de ondernemer kansen bieden. Door aanpassingen door te voeren, bijvoorbeeld op het gebied van natuurinclusiviteit, kunnen zij kosten besparen en zijn ze beter bestand tegen de gevolgen van klimaatverandering. Een natuurinclusieve inrichting van recreatieve terreinen draagt direct bij aan het verminderen van hittestress, het verbeteren van watermanagement, het vergroten van de bezoekersbeleving en natuurlijk het vergroten van de biodiversiteit.

Binnen de verblijfsrecreatie zien we dat er grote verschuivingen zijn rondom met name campings en bungalowparken. We zien een toenemende 'verstening' op campings en krijgen hierdoor meer verhuurobjecten en minder vrije campingplaatsen, terwijl de vraag naar traditioneel kamperen sinds de coronapandemie weer een stijgende lijn laat zien. Ook worden campings en bungalowparken steeds vaker overgenomen door grotere exploitanten die (inter)nationaal actief zijn. Dit kan kansen én risico's bieden.

In 2024 zijn er inwonersonderzoeken uitgevoerd in gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem en Oude IJsselstreek.

De transitie van het landelijke gebied zorgt ook voor verschuivingen binnen de sector. Stoppende of afbouwende agrariërs zoeken een verdiensite in de vrijetijdssector, maar ook andere spelers, zoals inwoners die op zoek zijn naar een nevenverdiensite, komen met initiatieven. De uitdaging is om al deze initiatieven in goede banen te leiden.

Mede doordat er verschuivingen zijn in het (type) eigenaarschap van ondernemingen, worden verschillen in ondernemerschap groter. Daarnaast zal ondermijning ook blijvend om aandacht vragen. Het inzetten op vitaliteit van de sector is hierdoor een constant aandachtspunt.

2

Strategie; waar zetten we op in?

De vorige editie van de vrijetijdsagenda bestond uit vijf speerpunten. In deze nieuwe editie laten we deze speerpunten los en zetten we in op drie (her)nieuw(d)e speerpunten. Elk speerpunt kan worden gezien als een overkoepelend thema waaronder acties hangen. In deze paragraaf worden de nieuwe speerpunten toegelicht. We beschrijven wat deze inhouden en waarom deze van belang zijn. In het volgende hoofdstuk, de uitvoeringsagenda 2025-2028, geven we de bijbehorende acties weer.

2.1 Speerpunt 1: het fundament waarborgen

In vorige edities van de vrijetijdsagenda is ingezet op bepaalde acties die voor deze vrijetijdsagenda nog steeds relevant zijn. Het gaat hierbij om acties die bijdrage aan de algehele kwaliteit van de sector. Tijdens het opstellen van deze herijking is naar voren gekomen dat we blijvend willen inzetten op deze acties. Het betreft geen tijdelijk kwaliteitsimpuls, maar een langdurige inzet. Ook zijn bepaalde acties (zoals datamonitoring) van dusdanig belang, dat ze als basis dienen te worden beschouwd. Deze structurele acties zullen dus geen einddatum hebben waar naartoe wordt gestreefd, maar een doorlopend aandachtspunt blijven.

Het zijn onderwerpen waar wij ons sterk voor maken en wat bij onze gemeentelijke rol past. Onderwerpen die cruciaal zijn voor een prettige bezoekerservaring of leefomgeving. Zoals het programma 'onbeperkt genieten', waarbij we inzetten op een toegankelijke sector voor iedereen. En het programma 'natuurlijk te gast', waarmee we de balans van recreatie in de natuur bewaken.

Ook vinden wij het belangrijk dat de kwaliteit van toeristische informatievoorziening en gastheerschap op niveau blijft (voor de Nederlandse en buitenlandse bezoeker). Dit is niet alleen belangrijk voor een goede bezoekerservaring, maar ook als tool in bezoekersmanagement. Hierom blijven we investeren in het verzamelen en delen van de juiste informatie op de juiste manieren. Ook blijven we investeren in de professionaliteit en de samenwerking van de gastvrijheidspunten en inspiratiecentra in de regio.

Tot slot zijn data ook binnen de vrijetijdssector een waardevol middel. We erkennen dat dataverzameling, -monitoring en -publicatie een belangrijke schakel vormen in de kennisinfrastructuur. Het biedt inzichten voor ondernemers en organisaties om hun diensten beter in te richten en bijdragen aan inzicht om vorm te geven aan goed bezoekersmanagement.

2.2 Speerpunt 2: vitaliteit en duurzaamheid

Het op peil houden van de vitaliteit van de sector is essentieel voor het behalen van het doel van de vrijetijdsagenda. Het zorgt voor een gezonde bijdrage aan de lokale economie en het aantrekkelijk houden van het aanbod. Hierom is tijdens vorige edities van de vrijetijdsagenda, door middel van een vitaliteitsprogramma, ingezet op de vitaliteit van verblijfsrecreatie. In deze herijkte versie worden deze inspanningen doorgezet en bijgesteld.

Tegelijk is de focus van dit speerpunt breder. We willen ondernemers faciliteren bij het werken aan de kwaliteit en het perspectief van hun bedrijf door het delen van kennis. Dat doen we onder andere door het inzichtelijk maken van ontwikkelingen in de markt. Ook ondersteunen we ondernemers om in te spelen op trends en ontwikkelingen. Zo is het de verwachting dat het aantal buitenlandse toeristen dat

naar Nederland afreist, de komende jaren verder gaat stijgen en dat met name de Duitse toerist de Achterhoek zal weten te vinden. Het aantrekken en behouden van deze gasten vraagt aandacht en biedt kansen (bijvoorbeeld seizoensverbreding). Door ondernemers kennis te bieden over hoe internationale gasten aan zich te binden, zetten we de regio internationaal op de kaart.

Daarnaast gaan we vanuit de vrijetijdsagenda ondernemers ook ondersteunen met kennis over een natuurinclusieve vrijetijdssector en hoe zij hun terrein natuurinclusiever in kunnen richten.. Vanuit het vitaliteitsprogramma kunnen zij in contact komen met experts op gebied van natuurinclusiviteit.

2.3 Speerpunt 3: versterken onderscheidend vermogen

De Achterhoek is een sterk merk met een hoge naamsbekendheid. Toch is het een ingewikkelde opgave om het onderscheidende vermogen van de regio naar voren te brengen. De regio kan op verschillende manieren worden beleefd en hierom zetten we in om het onderscheidende vermogen te versterken.

De ideale manier om de Achterhoek te verkennen is op de fiets, te voet, te paard, met de mountainbike of de gravelbike. Terwijl het landschap om je heen beweegt, voel je de verhalen en proef je de cultuur. Recreatief bewegen is de vorm van recreatie die past bij het Achterhoekse karakter. Daarnaast is het ook gezond en vermindert het autoverkeer.

Als regio zetten wij er dus op in om in 2035 dé buitengewone regio van Nederland te zijn. We streven daarbij naar een veilig, aantrekkelijk en toegankelijk routenetwerk dat een blijvende indruk achterlaat op elke gebruiker van het netwerk. Om dit te bereiken leiden we gebruikers niet alleen langs de mooiste plekken en landschappen, maar we versterken ook de beleving van verhalen onderweg en bieden een vijf sterren serviceniveau.

Samen met Achterhoek Toerisme zien we het routenetwerk daarbij ook als een instrument om bezoekers te geleiden en daarmee de meer kwetsbare plekken te ontzien. Om deze doelstelling van Achterhoek Toerisme te bereiken, ondersteunt de vrijetijdsagenda de vijf programmalijnen die door de organisatie zijn opgesteld.

Tegelijk heeft de Achterhoek veel meer te bieden. Het is een diverse bestemming met veel kwaliteiten. Om te bepalen hoe wij als Achterhoek ons, naast de Buitengewone Regio, verder gaan positioneren, gaan we nader verkennen waarmee we ons verder kunnen en willen onderscheiden.

Deel 2: Uitvoeringsagenda

3 Uitvoeringsagenda 2025 – 2028

Onder elk speerpunt hangen acties waarmee het doel van het speerpunt zal worden behaald. In dit hoofdstuk worden de acties gepresenteerd. Voor we dit doen, lichten we toe hoe de acties na afronding worden gewaarborgd.

3.1 Waarborging van acties

De ervaringen van de vorige edities van de vrijetijdsagenda hebben geleerd dat we veel samen oppakken en bereiken. Het is daarbij van belang om nog scherper na te denken over de 'erfenis' van een actie; wat gebeurt er met de actie zodra deze binnen de vrijetijdsagenda is afgerond? Op voorhand moet hierover worden nagedacht bij iedere actie die een plek krijgt in deze agenda. Dit kan volgens de volgende drie smaken:

1. Het betreft een eenmalige actie

Het was een tijdelijke (kwaliteit) impuls die door de afronding van de actie is behaald.

2. De actie wordt elders belegd

Zoals bij Achterhoek Toerisme, het routebureau of het wordt opgepakt door de markt zelf. Hierbij moet ook worden nagedacht over de middelen die mogelijk beschikbaar moeten worden gesteld om dit te organiseren.

3. Het wordt blijvend onderdeel van het fundament

Het blijft een vast onderdeel in de vrijetijdsagenda en wordt gezien als een basistaak voor de komende tijd met een volgende fase of een verdiepingsslag.

Ondanks dat op voorhand een plan wordt gemaakt, is het belangrijk dat er wel ruimte blijft voor flexibiliteit. Er wordt dus nagedacht over de meest voor de hand liggende variant, maar dit wordt nog niet definitief vastgesteld op voorhand. Omstandigheden kunnen immers wijzigen of de actie zelf kan succesvol zijn of wellicht toch niet. Dat bepaalt uiteindelijk mede of en hoe de actie nadien wordt opgevolgd.

3.2 De acties

Speerpunt 1: het fundament waarborgen

Actie 1:

Onbeperkt Genieten in de Achterhoek

We zetten de initiatieven uit het project Onbeperkt Genieten uit de vorige vrijetijdsagenda voort. We willen de Achterhoek verder ontwikkelen tot een regio waar iedereen onbeperkt kan genieten van een vakantie of dagje uit. Het is de verwachting dat de groep mensen met een matige of ernstige beperking in de toekomst verder toeneemt, mede door de vergrijzing. Deze mensen willen, net als ieder ander, genieten van een zorgeloze vakantie of dagje uit in eigen land. Onder meer door onbekendheid met de doelgroep, onbekendheid met regelingen en door een gebrek van bewustwording, blijven structurele initiatieven vanuit het bedrijfsleven deels uit.

Vanuit de vrijetijdsagenda zorgen we ervoor dat we de basis die we de afgelopen jaren hebben gerealiseerd behouden. We verwachten daarnaast nog een aantal extra bedrijfsscans te kunnen laten uitvoeren. Daarnaast moeten de initiatieven vanuit Onbeperkt Genieten ook de doelgroep bereiken. Daarom gaan we beter in kaart brengen welke voorzieningen en aanbod toegankelijk zijn en maken we de informatie (online) toegankelijker.

We gaan tot slot verkennen of we, bijvoorbeeld via de Regio Deal of andere samenwerkingsverbanden, meer financiële slagkracht kunnen behalen.

Resultaat: meer toegankelijke voorzieningen

Tijdspad: doorlopend

Budget: €160.000 (€50.000 onderhoudskosten + €110.000 doorontwikkeling inclusief extra scans)

Uitvoering: Stichting Achterhoek Toerisme

Actie 2:

Natuurlijk te Gast in de Achterhoek

Recreëren in het Achterhoekse landschap wordt steeds geliefder. Het houden van een goede balans tussen natuur en recreatie wordt hierom steeds belangrijker. Met het project Natuurlijk te Gast kijken recreatieondernemers, natuurbeheerders en overheden samen hoe ze de regio met alle natuurwaarden sterk én beleefbaar houden. Zo kunnen bezoekers en bewoners optimaal blijven genieten. We hebben hiermee al een start gemaakt en zetten dit project verder voort.

Resultaat: 1) netwerk/samenwerking natuurorganisaties en recreatieondernemers bijv. via convenant 2) uitwerken van interventies

Tijdspad: doorlopend

Budget: €120.000

Uitvoering: nader te bepalen

Actie 3:

Informatievoorziening up to date houden en uitbreiden

In 2018 zijn we gestart met de omvorming van de VVV kantoren naar gastvrijheids- en inspiratiepunten. Inmiddels telt de regio 6 VVV inspiratiepunten, 2 VVV gastvrijheidspunten en 5 inspiratiepunten bij ondernemers. Deze zijn voorzien van moderne technologieën en bieden de bezoeker een complete ervaring. De komende jaren willen we zorgdragen dat de online en offline informatievoorziening up to date blijft voor binnen- en buitenlandse bezoekers, evenals het kennisniveau van de medewerkers en vrijwilligers. Daarbij zetten we het Kennisplein van Achterhoek Toerisme in.

Resultaat: aantrekkelijke gastvrijheids- en inspiratiepunten

Tijdspad: doorlopend

Budget: €140.000

Uitvoering: Stichting Achterhoek Toerisme

Actie 4:

Up to date houden van de TOP's

Een TOP staat voor Toeristisch Overstap Punt. Een 'knooppunt' waar diverse bewegwijzerde en onbewegwijzerde routes samen komen. De afgelopen jaren hebben we ons ingezet om een vernieuwingslag door te voeren en nieuwe TOP's te realiseren. Inmiddels heeft de regio 25 TOP-locaties en draagt het bij aan bezoekerservaring en de toeristische bedrijven. Om de kwaliteit van de TOP's op peil te houden, blijven we structureel investeren in het onderhoud.

Resultaat: aantrekkelijke TOP's

Tijdspad: doorlopend

Budget: €60.000

Uitvoering: Stichting Achterhoek Toerisme

Actie 5:

Dataverzameling, kennisplein en datamonitoring

De ontwikkelingen in de markt gaan snel en zijn soms lastig bij te houden. Daarom hebben we in 2018 het Kennisplein geïntroduceerd. Op dit interactieve platform vindt de sector (van ondernemers tot gemeenten en van VVV vrijwilligers tot initiatiefnemers) op één plek alle informatie om gerichte keuzes te maken voor de toekomst. De komende jaren worden nieuwe onderzoeken uitgevoerd en bestaande onderzoeken doorgezet om het kennisplein te blijven voeden met nieuwe inzichten. Ook gaan we verkennen of er samengewerkt kan worden tussen het kennisplein en Datalab GO.

Resultaat: kwaliteitsverbetering

Tijdspad: doorlopend

Budget: €160.000 (€60.000 onderhoud Kennisplein + €100.000 nieuw onderzoek)

Uitvoering: Stichting Achterhoek Toerisme

Speerpunt 2: Vitaliteit verblijfsrecreatie op peil houden

Actie 1:

Referentiebeleid opstellen

Momenteel heeft elke gemeente haar eigen beleid hoe om te gaan met nieuwe toeristisch-recreatieve initiatieven. Tegelijk lopen we als gemeenten tegen dezelfde opgaven aan (zoals het waarborgen van bedrijfsmatige exploitatie, het voorkomen van uitponding en toetreders van buiten de sector). Omdat we als één toeristische regio optrekken, denken we ook samen na over de omgang met opgaven. Door samen referentiebeleid op te stellen waarin deze opgaven worden benoemd en hoe daar het beste mee omgegaan wordt, wordt de gezamenlijke aanpak verder vormgegeven en werken we efficiënter samen. Het referentiebeleid biedt inspiratie en onderbouwde afwegingen, waar iedere gemeente het eigen beleid op kan baseren. Daarnaast maakt het referentiebeleid het ook mogelijk om gezamenlijk tot vervolgacties te komen op resultaten van de samen uitgevoerde onderzoeken (zoals vitaliteitsonderzoeken en inwonersonderzoeken).

Resultaat: verbetering, verduidelijking en eenduidiger gemeentelijke beleid

Tijdspad: korte termijn

Budget: €25.000 (voor opstellen gezamenlijk referentiebeleid)

Uitvoering: gemeenten

Actie 2:

Inzet coaches en inspiratiesessies verblijfsrecreatie

In de vorige editie van de vrijetijdsagenda zijn we gestart met het vitaliteitsprogramma voor verblijfsrecreatie. Ondernemers kunnen zich aanmelden voor een bedrijfsscan, coach en inspiratiesessies. Met de juiste ondersteuning kunnen ondernemers een impuls krijgen voor een kwalitatief sterkere onderneming. De exacte uitwerking volgt op basis van de momenteel uitgevoerde evaluatie. Daarbij zal in ieder geval ook aandacht zijn voor duurzaamheid in de bedrijfsvoering. We onderzoeken de mogelijkheden voor een (grotere) rol vanuit (het kennisplein van) Achterhoek Toerisme in het programma op het gebied van inspiratiesessies en communicatie.

Resultaat: op maat gemaakt advies voor bedrijven

Tijdspad: doorlopend

Budget: €300.000

Uitvoering: nader te bepalen

Actie 3:

Onderzoek vitaliteit verblijfsrecreatie, kansrijke ontwikkelmogelijkheden

In 2019 is de vitaliteit van de verblijfsrecreatie onderzocht. We gaan onderzoeken hoe de sector zich heeft ontwikkeld. Een breed onderzoek, zoals in 2019, naar de vitaliteit ligt op dit moment niet voor de hand. We gaan dit nieuwe onderzoek heel gericht doen, zodat we onze middelen kunnen inzetten om inzicht te krijgen in waar de grootste opgaven, risico's én kansen liggen. We kijken bij het onderzoek ook naar waar ruimte is voor nieuwe- of doorontwikkeling van bestaande initiatieven.

Resultaat: inzicht in kansrijke ontwikkelmogelijkheden

Tijdspad: lange termijn

Budget: €50.000

Uitvoering: gemeenten

Actie 4:

Natuurinclusieve recreatieterreinen

Door terreinen natuurinclusiever in te richten kan voor de ondernemer veel winst worden behaald. Zo is het terrein hiermee beter bestand tegen de effecten van klimaatverandering, kan het kosten besparen en verhoogt het de bezoekersbeleving. Daarnaast leveren natuurinclusievere terreinen een belangrijke bijdrage aan de biodiversiteit. Vanuit de vrijetijdsagenda gaan we ondernemers ondersteunen in hun stappen richting een natuurinclusiever terrein en ondernemerschap. Door een bedrijfsscan van een expert krijgen zij waardevolle tips voor natuurinclusieve aanpassingen.

Resultaat: natuurinclusievere vrijetijdssector in de Achterhoek

Tijdspad: doorlopend

Budget: €140.000

Uitvoering: nader te bepalen

Actie 5:

Inspelen op kansen Duitse markt

De Duitse markt is een groeimarkt met potentie die ons kan helpen bij het behalen van ons doel. We gaan daarom ook de komende jaren inzetten op Duitse marktwerking. Ook ontwikkelen we een kennisprogramma voor ondernemers over de Duitse gast. Omdat we duurzaam willen investeren in deze markt gaan we tevens een langetermijnvisie ontwikkelen zodat ook in de toekomst financiële middelen beschikbaar blijven. We zien hiervoor kansen via bijvoorbeeld de Regio Deal.

Resultaat: Duitse marktwerking, kennisprogramma Duitse gast en langetermijnvisie voor Duitse marktwerking

Tijdspad: lange termijn

Budget: €125.000

Speerpunt 3: Versterken onderscheidend vermogen

Actie 1:

Buitengewone regio

Vanuit de vrijetijdsagenda ondersteunen wij het volledige programma Buitengewone Regio dat is ontwikkeld door Stichting Achterhoek Toerisme. Met de ondersteuning vanuit de agenda dragen wij bij aan de acties opgesteld door Achterhoek Toerisme.

Resultaat: de Achterhoek als buitengewone regio van Nederland

Tijdspad: lange termijn

Budget: €400.000

Uitvoering: Stichting Achterhoek Toerisme

Actie 2:

Het aanscherpen en versterken van het toeristisch profiel

De Achterhoek is rijk aan historie, erfgoed, cultuur, natuur (waaronder water) en meer. We gaan ons profiel tegen het licht houden en verder aanscherpen. Door dit te vervolgens te koppelen aan bestemmingsmanagement komen we met thema's waarop we de komende jaren, samen met Stichting Achterhoek Toerisme, gaan inzetten.

We hebben hierbij ook nadrukkelijk oog voor thema's die verder reiken dan de vrijetijdssector maar wel bijdragen aan het profiel van de Achterhoek, zoals Achterhoek Food, de ligging aan de grens en ons cultuurhistorisch aanbod. We zoeken de samenwerking op met Stichting Achterhoek Toerisme en andere beleidsterreinen en samenwerkingsverbanden (zoals bijvoorbeeld het cultuur- en erfgoed-pact Achterhoek en platform Achterhoek Food) om samen te werken aan cross-sectorale thema's die de vrijetijdssector versterken.

Resultaat: het onderscheidend profiel nader bepaald en versterkt

Tijdspad: korte termijn

Budget: €80.000

Uitvoering: Stichting Achterhoek Toerisme

4 Financiën

De onderstaande paragraaf biedt een overzicht van de acties met bijbehorende budgetten. De vrijetijdsagenda wordt gefinancierd door de negen samenwerkende gemeenten. Jaarlijks dragen de gemeenten ieder €0,80 per inwoner bij, wat neerkomt op € 278.900- per jaar. De gemeenten hebben hierbij de intentie om deze bedragen jaarlijks te indexeren aan de hand van de meicirculaire. In dit financiële overzicht is deze indexatie nog niet meegenomen. Vooralsnog is dus € 1.115.603,- het totaal budget gedurende de periode van de uitvoeringsagenda (4 jaar). De kans bestaat dat voor een aantal acties uit de uitvoeringsagenda 2020-2024 de beschikbare middelen niet volledig worden opgemaakt. Indien dit het geval is zullen deze middelen worden overgeheveld naar deze nieuwe vrijetijdsagenda.

Speerpunt 1: Fundament waarborgen

Actie	Totale kosten periode uitvoeringsagenda
Onbeperkt Genieten	€ 160.000,-
Natuurlijk te gast	€ 120.000,-
Informatievoorziening up to date houden en uitbreiden	€ 140.000,-
Up to date houden van de TOP's	€ 60.000,-
Dataverzameling, kennisplein en datamonitoring	€ 160.000,-
Totaal	€ 640.000,-

Speerpunt 2: Vitaliteit en duurzaamheid

Actie	Totale kosten periode uitvoeringsagenda
Referentiebeleid opstellen	€ 25.000,-
Inzet coaches en inspiratiesessies verblijfsrecreatie	€ 300.000-
Onderzoek vitaliteit verblijfsrecreatie, kansrijke ontwikkelmogelijkheden	€ 50.000,-
Natuurinclusief recreëren	€ 140.000,-
Inspelen op kansen Duitse markt	€ 125.000
Totaal	€ 640.000,-

Speerpunt 3: Versterken onderscheidend vermogen

Actie	Totale kosten periode uitvoeringsagenda
Buitengewone regio	€ 400.000,-
Het aanscherpen en versterken van het toeristisch profiel	€ 80.000,-
Totaal	€ 480.000,-

Overkoepelend

Actie	Totale kosten periode uitvoeringsagenda
Inzet programmamanager	€ 32.400,-
Ontwikkelen uitvoeringsagenda 2029 en verder	€ 20.000
Werkbezoeken	€ 5.000
Website vrijetijdsagenda	€ 2.200
Totaal	€ 59.600,-

Voor alle opgenomen acties is voor de gehele periode van de uitvoeringsagenda een totaalbudget nodig van **€ 1.819.600,-**. Dit bedrag overschrijdt het beschikbare budget vanuit de gemeentelijke bijdragen, maar we willen als gemeenten de gestelde ambities en inzet graag realiseren.

Daarom zullen wij scherp in de wind gaan zeilen en ons tevens hard maken om de benodigde extra financiering rond te krijgen. We gaan ons inzetten door in gesprek te gaan met andere belanghebbende organisaties en instanties. Per project wordt gekeken of cofinanciering mogelijk is, bijvoorbeeld van de provincie, ondernemers en/of andere stakeholders. Mocht deze cofinanciering niet haalbaar blijken, dan zullen er nadere keuzes moeten worden gemaakt.

5 Afwegingskader

Bij het opstellen van de vrijetijdsagenda zijn bewuste keuzes gemaakt over wat we wel en niet op pakken binnen de agenda. Er kunnen zich in de komende jaren echter nieuwe ontwikkelingen voor doen, die we een plek zouden willen geven in de vrijetijdsagenda. Om te zorgen dat we de samenhang van de agenda bewaken, hebben we een afwegingskader opgesteld (zie figuur 5.1 op de volgende pagina).

Voorgestelde thema's en acties kunnen worden getoetst aan de hand van de drie criteria in dit kader. Acties of ideeën die aan alle drie criteria voldoen, passen binnen de vrijetijdsagenda. Acties of ideeën die niet voldoen aan alle drie criteria, maar die we als gemeenten wel belangrijk vinden, zullen we signaleren en agenderen voor op andere bestuurlijke tafels, maar zullen dus niet binnen de vrijetijdsagenda worden opgepakt.

Het afwegingskader bestaat uit drie delen. Het eerste en tweede deel bestaan uit criteria die aansluiting tot de rol en het doel van de vrijetijdsagenda waarborgen. Het derde deel waarborgt de aansluiting tot de huidige speerpunten van de vrijetijdsagenda.

Initiatieven vanuit de sector

Als de ondernemers zich op Achterhoek-niveau zich beter willen verenigen (eventueel samen met de overheid en het onderwijs) dan juichen we dit toe. Eventuele acties of projecten die vervolgens worden voorgesteld, waarbij gevraagd wordt om ondersteuning, facilitering of financiën, worden ook langs het afwegingskader gelegd. Deze kunnen dan mogelijk in aanmerking komen voor ondersteuning.

Signaleren en agenderen van belangrijke kwesties

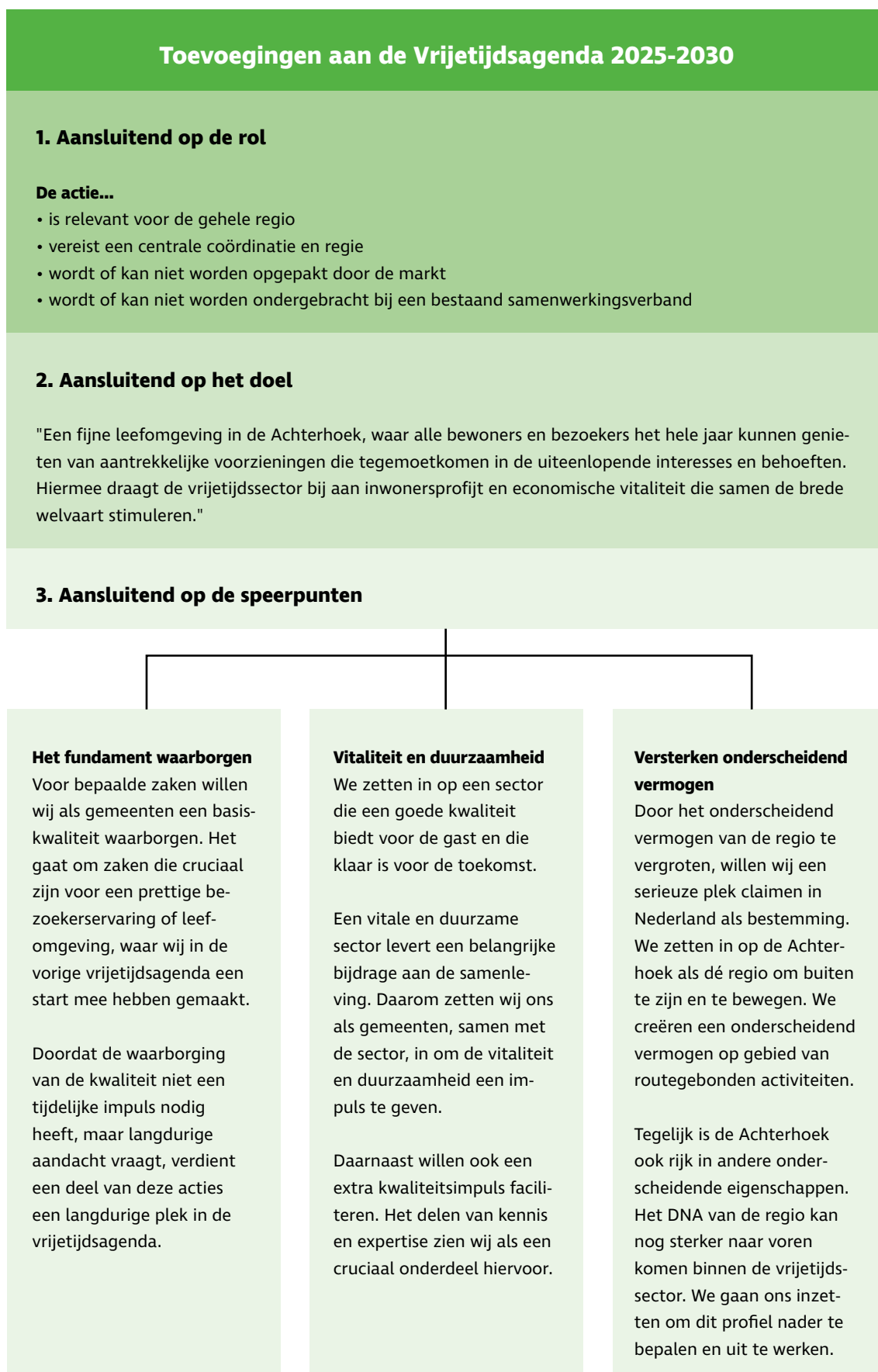
Bij het opstellen van deze vrijetijdsagenda zijn keuzes gemaakt over de focus. Natuurlijk kunnen ook andere ontwikkelingen toch belangrijk zijn voor de sector. Deze ontwikkelingen kunnen worden gesignaleerd en bestuurlijk worden geagendeerd. Indien deze volgens het afwegingskader niet passen binnen de vrijetijdsagenda, maar toch bestuurlijk als belangrijk worden geoordeeld. Een dergelijke ontwikkeling kan dan worden geagendeerd op een andere bestuurlijke tafel.

Een voorbeeld is het personeelstekort. Deze ontwikkeling past niet binnen de vrijetijdsagenda, maar is van te grote invloed op de sector om buiten beeld te laten. Hierom is besloten dat er vanuit het Portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie een bestuurlijk trekker de toeristische sector zal inbrengen in die bestuurlijke gremia waar de arbeidsmarkt wordt besproken. Er worden verder geen specifieke acties over opgenomen in de vrijetijdsagenda.

De gemeentebestuurders en -ambtenaren zetten zich actief in om het belang van toerisme en recreatie onder de aandacht te brengen binnen andere beleidsdomeinen. Het figuur op pagina 4 toont een overzicht van de grote positieve impact die de sector heeft op de regio.

Figuur 1.1 Het afwegingskader voor toe te voegen acties aan de vrijetijdsagenda 2025 – 2030

Bijlage 1: Overzicht van inwoners- onderzoeken

Tabel 1 Overzicht van het huidige sentiment van de respondenten van de desbetreffende inwonersonderzoeken uitgevoerd in 2022, 2023 of 2024. De percentages weergeven het procentuele aandeel van de respondenten die het (helemaal) eens zijn met de stelling. Gemeenten die de streefwaarden van de indicatoren niet behalen, zijn weergegeven in rood.

	Toerisme zorgt voor meer levendigheid, reuring en/of gezelligheid	Door recreatie en toerisme zijn er meer opties voor recreatie voor inwoners	Door recreatie en toerisme is het prettiger wonen in mijn gemeente
Aalten (2024)	82%	60%	49%
Berkelland (2024)	81%	61%	50%
Bronckhorst (2024)	75%	67%	45%
Doetinchem (2024)	82%	67%	56%
Lochem (2024)	80%	66%	52%
Oost Gelre (2022)	88%	62%	Niet uitgevraagd
Oude IJsselstreek (2024)	77%	68%	55%
Winterswijk (2023)	76%	60%	48%
Zutphen (2024)	Niet uitgevraagd	51% ¹	Niet uitgevraagd

¹ In het onderzoek voor Zutphen is ook de vraag gesteld of mensen meer winkel - en horecagelegenheden zien dankzij toerisme. Dat ziet 73% van de respondenten.

Bijlage 2: Rolverdeling

Binnen de Achterhoek zijn meerdere samenwerkingen en organisaties die de regio op toeristische niveau verbindt. In de onderstaande tabel wordt het onderscheid tussen de verschillende samenwerkingen/organisaties toegelicht.

	Vrijtijdsagenda (vanaf 2025)	Achterhoek Toerisme en het Routebureau
Deelnemende gemeenten	• Aalten • Berkelland • Bronckhorst • Doetinchem • Lochem • Oost-Gelre • Oude IJsselstreek • Winterswijk • Zutphen	• Aalten • Berkelland • Bronckhorst • Doesburg • Doetinchem • Lochem • Montferland • Oost-Gelre • Oude IJsselstreek • Winterswijk • Zutphen
Omschrijving	Een samenwerking tussen gemeenten waarbij wordt ingezet op specifieke thema's die betrekking hebben op de hele regio met bijbehorende acties die voor een periode van vier jaar worden vastgesteld.	Achterhoek Toerisme heeft zich door een integrale benadering van het toerisme ontwikkeld tot een organisatie gespecialiseerd in destiniatiemanagement, -ontwikkeling en -marketing. We pakken daarbij de volgende rollen op: regiomarketing, recreatieve infrastructuur, kennisontwikkeling, verbinder in de regio, informatievoorziening en gastheerschap. Daarnaast ondersteunt Achterhoek Toerisme ondernemers op allerlei mogelijke manieren: met cursussen, inspiratiedagen en als sparringpartner over onderscheidend nieuw aanbod. Verder denkt Achterhoek Toerisme na over de stappen die nodig zijn om de Achterhoekse vrijetijdseconomie toekomstbestendig te maken. Met de bijdragen van onze partners werken we aan een sterke regio. 1. Marketing en Promotie 2. Onderhoud en beheer routestructuren 3. Onderzoek en Analyse 4. Samenwerking met ondernemers 5. Ontwikkeling van toeristische producten 6. Toeristische informatievoorziening

Vervolg	Vrijtijdsagenda (vanaf 2025)	Achterhoek Toerisme en het Routebureau
Rol binnen de vrijetijdssector van de Achterhoek	Faciliterend, aanjagend & regie voerend	Coördinerend, uitvoerend, aanjagend, faciliterend
Doel vanuit de samenwerking/organisatie	Een fijne leefomgeving in de Achterhoek, waar alle bewoners en bezoekers het hele jaar kunnen genieten van aantrekkelijke voorzieningen die tegemoetkomen in de uiteenlopende interesses en behoeften. Hiermee draagt de vrijetijdssector bij aan inwonersprofijt en economische vitaliteit die samen de brede welvaart stimuleren.	Achterhoek Toerisme streeft naar een sterke, bloeiende toeristische sector die zowel bezoekers aantrekt als de lokale economie en gemeenschap ondersteunt.
Financiering	Jaarlijks vaste bijdrage per inwoner per gemeente, evt. aangevuld met cofinanciering	• Jaarlijks vaste bijdrage per inwoner per gemeente • Vaste bijdrage provincie t.b.v. werkplan, bestemmingsmanagement en Gelderse Streken • Incidentele middelen vanuit gemeenten/provincie • Ondernemersbijdragen

Bijlage 3: Trends en ontwikkelingen

In paragraaf 1.4 hebben we beschreven welke trends en ontwikkelingen momenteel spelen. In dit overzicht hebben we alleen de trends en ontwikkelingen benoemd die betrekking hebben tot de speerpunten en acties van deze vrijetijdsagenda. Er spelen echter veel meer trends en ontwikkelingen die van invloed zijn of zullen zijn op de vrijetijdssector. In deze bijlage wordt een volledig overzicht gegeven van deze trends en ontwikkelingen.

Ontwikkelingen met betrekking tot buitenrecreatie

• Buitenrecreatie neemt toe

Nederlanders zijn graag buiten: 88% van de Nederlanders onderneemt buiten recreatieve activiteiten zoals wandelen, fietsen of recreëren op het water¹. Buitenrecreatie wint aan populariteit boven andere sporten door herwaardering van natuur, bezig zijn met gezondheid en de behoefte om even 'uit te staan'.

Wandelen is het meest populair, variërend van korte wandelingen (84%) tot wandelvakanties (7%)². Deze groeiende interesse in buitenrecreatie zorgt voor een groeiende vraag naar buitenruimte. De groene buitenruimte is echter sterk verminderd. Met de verwachte bevolkingstoename en stijgende interesse in buitenrecreatie, missen we in 2050 minimaal 62.800 hectare aan ruimte voor buitenrecreatie³.

• Toename in elektrische fietsen

In 2023 gebruikte de helft van de recreatieve fietsers een elektrische fiets en slechts 16% een standaard fiets⁴. Elektrisch fietsen maakt fietsen toegankelijker voor een grotere doelgroep en zorgt ervoor dat recreanten langere afstanden afleggen. Hierdoor veranderen ook de wensen van fietser: elektrische fietsers vinden het belangrijker dat de bewegwijzering van goede kwaliteit en compleet is en dat er voldoende pauzeplekken/horeca aanbod onderweg is.

• Groeiende vraag naar waterrecreatie

Sinds de coronapandemie is de vraag naar waterrecreatie sterk gegroeid en deze trend zet door. Populaire activiteiten zijn varen (vooral met een sloep), kanoën, kajakken en suppen. De toename van onervaren watersporters leidt echter regelmatig tot gevaarlijke situaties. Daarnaast draait varen steeds meer om relaxen en eten op de boot, niet alleen om het varen zelf.

• Recreanten blijven vooral dicht bij huis

De meeste wandelaars en fietsers blijven relatief dicht bij huis. Slechts 9% van de mensen die een ommetje maakt gaat daarvoor naar een andere locatie. Deze trend is nog duidelijker te zien bij oudere recreanten. Echter geldt wel: hoe langer de wandeling, hoe hoger de bereidheid om verder te reizen.

• Beleving wordt steeds belangrijker

Met het groeiende aantal buitenrecreanten, groeien ook de diverse wensen van deze groep. Recreanten zoeken een waardevolle ervaring met meer prikkels dan het 'kale product'⁵. In de routenetwerken wordt hier al veel op ingespeeld: zo wordt het aanbod van klompenpaden, e-bikeroutes, themaroutes en langeafstandsroutes steeds verder aangevuld. Maar ook faciliteiten kunnen worden toegevoegd, denk bijvoorbeeld aan uitkijktorens, thematische routes of speelelementen.

1 NBTC-NIPO Research, 2018

2 Wandelnet (2021). Nationale Wandelmonitor 2021. Inzicht in wandelend Nederland.

3 Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (2023). Meer ruimte voor recreatie. Verkenning nationaal toekomstig recreatietekort.

4 Fietsplatform (2023). Recreatief fietsen Nederland 2023.

5 NRIT (2021). Trendrapport Toerisme, recreatie en vrije tijd.

• Voldoende ruimte voor recreatie en druk op de buitenruimte

De buitenruimte staat onder druk door concurrerende claims van woningbouw, energietransitie, natuur en recreatie. Ruimte voor recreatie is essentieel, vooral met de verwachte toename van toeristen en inwoners⁶. Daarbovenop is er in veel recreatie- en natuurgebieden al recreatiedruk door bezoekers.

• Herinrichting en -overweging van natuurgebieden

De gestegen druk op de buitenruimte kan verstoring veroorzaken voor de natuur en natuurbeleving. Ter bescherming maken natuurgebieden vaker bewuste keuzes over recreatiegebruik. Door middel van recreatiezonering worden natuurgebieden steeds vaker onderworpen aan herinrichting. Dit heeft invloed op de mate waarin recreatie mogelijk is en wat voor type recreanten welkom zijn. Dit kan zorgen voor extra recreatiedruk in omliggende gebieden. Omliggende recreatiegebieden kunnen ook bijdragen aan spreiding door aantrekkelijke routes en voorzieningen aan te bieden.

Ontwikkelingen met betrekking tot ondernemerschap

• Aandacht voor natuurinclusiviteit

Sinds 2021 werkt men aan een Collectief Natuurinclusief⁷, gericht op een natuurinclusieve samenleving in 2050. Dit houdt in dat maatschappelijke en economische activiteiten verweven zijn met de natuur, waarbij bewust ruimte voor biodiversiteit wordt gecreëerd. In Nederland ontstaat een steeds groter besef dat we biodiversiteit moet stimuleren en een gezonde leefomgeving moeten creëren. Steeds meer bedrijven, ook in de vrijetijdssector, zijn bezig om natuurinclusiviteit mee te nemen in hun ondernemerschap.

• Duurzaamheid vaker vereist, maar biedt ook kansen

Ondernemers krijgen steeds vaker duurzaamheidsverplichtingen. Daarnaast biedt investeren in duurzaamheid ook kansen, aangezien consumenten duurzaamheid steeds vaker als pluspunt of voorwaarde beschouwen bij boekingen.

Maar naast extra vraag kunnen door een strak geformuleerde duurzaamheidscriteria ook financiële voordelen ontstaan⁸, zoals:

- Rentekorting bij het behalen van duurzaamheidsdoelen;
- Lagere looneis en minder verloop bij missie gedreven bedrijven;
- Taxateurs uit de horeca signaleren tot 7% hogere verkoopprijzen bij bedrijven die duurzaamheidscriteria hanteren;
- Financiers en overheden werken vaker samen met duurzame bedrijven.

• Toetreders vanuit de agrarische sector verwacht

In 2023 heeft het NBTC een verkenning uitgevoerd naar agrotourisme. Hierin kwam naar voren dat er binnen Nederland duidelijke kansen liggen voor verdere (door)ontwikkeling van agrotourisme. Met de transitie in het landelijk gebied is de verwachting dat agrotourisme zal toenemen. In de verblijfsrecreatiesector zijn dit met name kleine initiatieven, zoals mini- of boerencampings. Agrotourisme kan bijdragen aan de beleving en waardering van het landelijk gebied. Tegelijk beschikken de zij-instappers niet altijd over de benodigde kennis en ervaring om een verblijfsaccommodatie te exploiteren.

• Rendement onder druk door hogere kosten

De gast van vandaag verwacht meer luxe en unieke ervaringen. Landelijke vakantieparken spelen hierop in door ze te voorzien van luxe vakantiewoningen. Ook service, zoals flexibele checktijden, ontbijtservice en elektrische fietsen, draagt bij. Dit kan echter leiden tot veroudering van huidige accommodaties die niet aan de verwachtingen van de consument voldoen.

6 ANWB (onbekend). Zorgen om groeiend tekort aan recreatieruimte. <https://www.anwb.nl/belangenbehartiging/recreatie/zorgen-om-groeiend-tekort-aan-recreatieruimte>

7 Collectief Natuurinclusief (2023). Homepagina. <http://www.collectiefnatuurinclusief.nl>

8 Interview sectorbankier vrijetijdseconomie Stef Driessen van ABN AMRO – podcast over toerisme, recreatie en vrije tijd.

Ontwikkelingen met betrekking tot verblijfsrecreatie

• Minder kampeerplekken, maar groeiende vraag

Binnen de campingsector vinden grote verschuivingen plaats. Het aantal campings en kampeerplaatsen neemt af door de verstening van campings, waarbij kampeerplaatsen worden omgebouwd tot verhuur-accommodaties die hogere inkomsten genereren en een langer seizoen verhuurd kunnen worden. Daarnaast verwachten bezoekers steeds meer luxe en voorzieningen, wat het aantal kampeerplaatsen verder doet afnemen. Volgens HISWA-RECRON moet er echter niet blind op deze trend worden gefocust. Er blijft een aanzienlijke groep toeristen die de voorkeur geeft aan basic kamperen, en niet iedereen kan of wil meer uitgeven aan luxe accommodaties.

Ondanks de afname van het aantal kampeerplaatsen, is het kamperen al een aantal jaar in opmars⁹. De interesse voor kleinere campings groeit en het kampeerseizoen is wordt steeds langer¹⁰.

• Grote groei camperbezitters maar tekort aan camperplaatsen

In de afgelopen 10 jaar is het camperbezit ruim verdubbeld. Met name bij jongeren (tot 35 jaar) is een enorme stijging te zien. In Nederland zijn nu ongeveer 180.000 campers¹¹. De keerzijde hiervan is dat er druk ontstaat op de beschikbare camperplaatsen, volgens de Nederlandse Kampeerauto Club moet er vaker dan voorheen gereserveerd worden voor camperplaatsen¹².

Ontwikkelingen met betrekking tot bezoekers

• Bevolkingstoename en vergrijzing

Het aantal inwoners in Nederland groeit. Deze extra mensen zullen ook recreëren waardoor het, wanneer er niet wordt geïnvesteerd in extra ruimte voor recreatie, het drukker wordt. Daarnaast zal de komende jaren de bevolking sterk vergrijzen. Deze doelgroep heeft meer vrije tijd beschikbaar voor recreatie wat ook zorgt voor een extra druk.

• Extra toeristen creëren meer vraag

In het rapport Perspectief 2030 voorspelt het NBTC dat het aantal toeristen in de randstad ten opzichte van 2018 met 31% zal toenemen, en buiten de randstad met 39%¹³. Onduidelijk is of deze mensen ook gebruik zullen maken van de aanwezige recreatievoorzieningen. Maar met de huidige populariteit van buitenrecreatie en de overige trends kan er wel een toenemende vraag worden verwacht. Naast de groeiende vraag uit Nederland, wordt ook een groeiende vraag uit het buitenland verwacht. Met name meer Duitse toeristen zullen afreizen naar Nederland.

• Opkomst van nichemarkten

De tijd dat toeristen hetzelfde lijstje met activiteiten probeert af te vinken, behoort voor steeds meer toeristen tot het verleden. Doordat men vaker opzoek is naar unieke belevening, ontstaan er ook specifiekere vormen van toerisme die inspelen op een bepaald thema. Niche vormen van toerisme, zoals duurzaam toerisme, gezondheid- en welzijnstoerisme en cultuurhistorisch toerisme, spelen hierop in en worden steeds groter.

9 ACSI (2023). Kampeertrends anno 2023. <https://www.acsifreelife.nl/tips-trends/kampeertrends-anno-2023/>

10 ACSI (2021). Kampeerder gaat voor laagseizoen en kleine campings. <https://www.acsi.eu/nl/nieuws/kampeerder-gaat-voor-laagseizoen-en-kleine-campings/>

11 KCI (onbekend). Kampeer en caravanindustrie. <https://camp-to-go.nl/>

12 Pretwerk (2023). Groeiend aantal campers (+6,3%) vraagt om meer camperplekken. <https://pretwerk.nl/recreatie-actueel/groeiend-aantal-campers-63-vraagt-om-meer-camperplekken/84803>

13 NBTC (2019). Perspectief 2030. Bestemming Nederland.

gemeente Bronckhorst

